

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

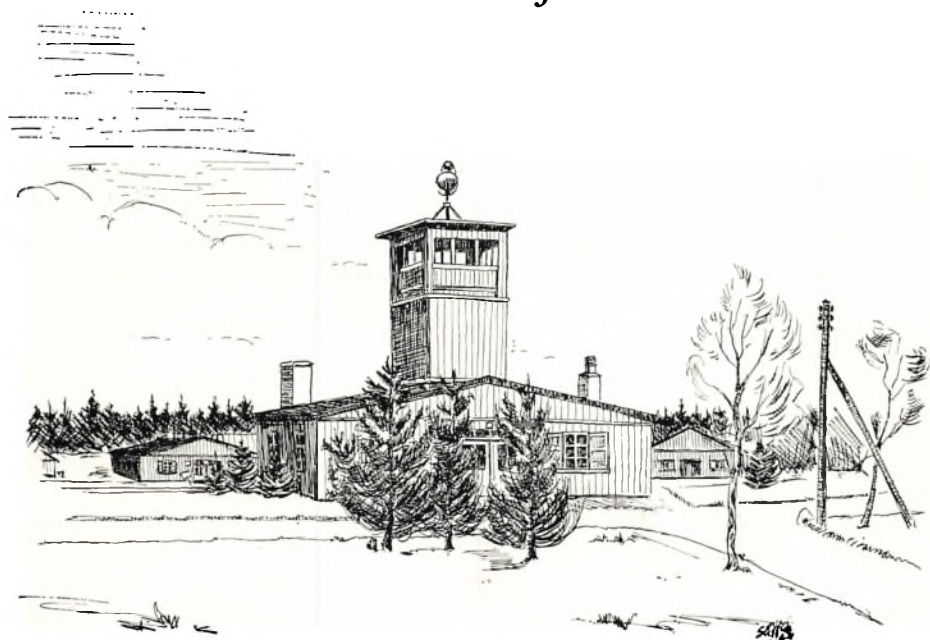
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

*20-årsdagen for befrielsen
i Frøslevlejren*

PADBORGLEJREN

5. MAJ 1965

5. maj 1945 - 5. maj 1965

Tanken om at sætte *Frøslevlejren* et synligt minde tog fastere form for ca. halvandet år siden. Initiativtagerne hertil var 14 gode mænd her fra egnen, hvoraf flere er tidligere Frøslev-fanger. Der er gennem årene blevet taget flere forgæves tilløb, men det har vist sig endnu en gang, at tanker og ideer af denne art skal gære en vis tid, inden de modnes.

»Mindestueudvalget« vil på et møde i eftermiddag kl. 15,00 give en orientering herom til de interesserede tidligere fanger og - bør det vist tilføjes - af pladshensyn *kun* til tidligere fanger.

Vi, der for tiden forretter tjeneste i den gamle *Frøslevlejr*, har haft den fornemmelse, at der burde ske noget særligt i dag - 20 år efter den store dag. Den store tilslutning viser, at denne formodning var rigtig.

Med arrangementet i dag har vi naturligvis *også* den tanke, at et sådant stævne kan tjene til at hjælpe mindstuesagen fremad; men jeg vil dog gerne slå fast, at vort motiv først og fremmest har været ganske simpelt at give tidligere fanger lejlighed til igen at træffe hinanden og se de gamle steder - hvis man da kan genkende dem.

Padborglejren har for en dag åbnet sine porte og døre, og vi har efter evne lagt et program, som søger at forene alvor og glæde. Det er »fangernes dag«, men det er naturligt for os også at lade det fremgå, at *Frøslevlejren* har heddet *Padborglejren* i ca. 16 år, og at den i den tid har tjent mange forskellige enheder af forsvaret vel som et godt uddannelsessted.

Det er mig en stor glæde herved at kunne byde Dem hjertelig velkommen, og jeg håber, De hver især vil bidrage til at give dagen indhold og værdighed.

B. O. Jakobsen
Oberstløjtnant, kommandant.

Lejrens historie kort fortalt

Frøslevlejren

Bygningen af lejren blev påbegyndt i april 1944. Arbejdet udførtes af firmaet Dansk Træbygningssyndikat, der bestod af krigsentreprenørerne Nicolaisen & Nielsen og Brandt & Ravntoft. I begyndelsen af august 1944 var lejren i hovedsagen færdig og klar til at modtage de internerede. Dens kapacitet svarede til en belægning på 1500 personer. Den kostede den danske stat 8-10 mill. kroner.

Opførelsen af Frøslevlejren var og måtte være et tysk foretagende; men det blev sat igang på dansk initiativ. Den danske centraladministration blev for dette forhold angrebet i en del illegale blade, der var af den mening, at man ved disse foranstaltninger udelukkende gik tyskernes ærinde; men Frihedsrådet så anderledes på sagen, og med rette. Ganske vist holdt tyskerne, som venteligt, ikke de vage løfter om tilbageførelse fra Tyskland af de hidtil deporterede, og vel antog de senere deportationer et voldsomt omfang; men alligevel bør man ikke se bort fra, at Frøslevlejren gennem resten af besættelsestiden rummede et aneligt antal mennesker, der utvivlsomt ellers ville være blevet transporteret sydpå.

Den 13. august 1944 ved 22-23 tiden ankom de første fanger til Frøslevlejren. Det var 741 fanger fra interneringslejren i Horserød. En del af det tyske vagtmandskab fra Horserød var fulgt med ned til Frøslev. De anlagde straks en ny tone. »Dette er intet Horserød, men en koncentrationslejr!« hed det ved den første appel. Senere lærte man dog, at der var betydelig forskel på Frøslev og de tyske koncentrationslejre.

Den såkaldte tyske »Hausordnung« var meget striks og meget omfattende. Alt var forbudt og alt blev overtrådt. Det tyske bevogtningsmandskab var ude af stand til og gad vel heller ikke - til sidst - søge bestemmelserne gennemført, fraregnet nogle enkelte personer. Når man erfarer, hvad fangerne udsatte sig for at blive straffet med, er det noget af et under, at ikke alle fanger sad i arrest i dobbelt forstand.

Straffes skulle enhver, der

1. Løj for bevogtningsmandskabet, talte nedsættende og ironisk om dette.
2. Undlod at hilse.
3. Meldte sig syg uden gyldig grund.
4. Vægrede sig ved at arbejde.
5. Skriftligt fremsatte uærbødige og nedsættende bemærkninger om det tredje riges førende personer eller af disse trufne forholdsregler.
6. Førte politiske diskussioner, drev tysk fjendtlig propaganda, holdt foredrag og gudstjenester, dannede grupper, udsprede sande såvel som usande rygter om lejren.
7. Forsøgte uds mugling.
8. Var andre behjælpelig med flugt eller forberedelse hertil.
9. Beskadigede inventar eller medtog køkkenredskaber i barakkerne.
10. Forbrød sig mod husordenen eller var ulydig mod barakformændene eller bevogtningsmandskabet.

Straffen for overtrædelse af et eller flere af ovennævnte »10 bud« bestod i truslen om deportation, mørk arrest (isoleringsbarakken) på vand og brød, evt. uden madras og tæpper, nægtelse af brevskrivning samt modtagelse af besøg og pakker. Her ud over kunne fangerne som straf blive frataget senge, måltider samt kakkelovn.

Tyskerne ønskede et vist selvstyre for fangerne indført, idet lejren stod som en »Mønsterlejr«. I lejrens længste periode virkede således daværende kaptajn P. M. Digmann som lejrleder (»Lagerältester«), endvidere havde hver fangebarak sin barakformand (»Barackenältester«).

På arbejde syd for grænsen.

På jordarbejde.

Tyske vagter i midtertårnet morgenen 5. maj 1945.

*5. maj 1945.
Befrielsens time.*

Alle fanger skulle arbejde. De fleste nyankomne fanger blev sat på »Jordholdet« eller rettere »Tipvognsholdet«. Arbejdet bestod i, at fangerne skulle fjerne nogle mellem barakkerne liggende lyngbakker, som ad en 4-500 m lang tipvognsbane herpå - ved håndkraft - skulle transporteres til et lavere liggende terræn i lejren. Desuden var der arbejdsbold i en grusgrav uden for lejren; i en kortere periode anvendtes fangerne også til gravning af tankspærringer syd for den danske grænse. I selve lejren arbejdede fangerne i »Måteluderiet«, hvor der fremstilledes flettede halmmåtter (til brug for tyskerne), endvidere var et større antal fanger beskæftiget i lejrens køkken, og håndværkerne anvendtes i lejrens forskellige værksteder. Efterhånden som »selvstyret« udviklede sig, opstod der tillige en mængde kommandoer af forskellig art, som alle var lige vigtige og nødvendige - især for indehaveren; som et udpluk kan nævnes »Isoleringskommandoet«, der skulle isolere vandrørerne mod frost - dette kommando bestod til langt hen på foråret! »Rottefængerkommandoet« udsatte fælder om aftenen og tilså dem om morgenen. Det var ca. 20 min. arbejde — ikke desto mindre indgik der tre mand i kommandoet, der efter sigende på et vist tidspunkt blev udvidet med en dyrlæge.

Det vigtigste kommando var uden tvivl »Sundhedsstyrelsen« med sygebarak, der rådede over meget specialudstyr. Denne tjeneste var sat så godt igang, at lejrens vekslende læger var i stand til helt at holde denne fri for epidemier, selv under topbelastningen.

Enhver mulighed for at skulke fra arbejdet blev prøvet - og i vid udstrækning gennemført. Arbejdstempoet var endvidere overordentlig langsomt.

De første kvinder kom til lejren den 13. august 1944 kl. ca. 22,00 med samme transport som de første mandlige fanger. Kvinderne blev indkvarteret i H 17 (senere tillige i H 16) og var underkastet de samme lejrbestemmelser som alle øvrige fanger.

Der var i lejrens mandsafdeling en udtalt interesse for illegalt arbejde. Det bestod fortrinsvis i radioaflytning og udspredding af de modtagne nyheder, men også illegale fotos og film blev optaget, ligesom der lokalt uddeltes en form for illegale blade. De forbudte apparater m. v. opbevarede i barakernes bræddevæg, under gulvet o. lign. steder.

Lejrens kapacitet var som nævnt oprindelig beregnet til 1500 fanger, men dette tal viste sig hurtigt for lille, hvilket ses af nedenstående tal, der er baseret på rekvisition af madportioner:

medio august 1944	800 fanger
medio oktober 1944	1150 fanger
medio december 1944	1570 fanger
medio februar 1945	2000 fanger
medio april 1945	5460 fanger
5. maj 1945	2600 fanger

Antallet af fanger, der har været igennem lejren, skønnes at være ca. 12.000; i dette tal er dog medregnet visse gengangere — fanger, der fra Frøslevlejren blev deporteret til Tyskland og i foråret 1945 atter vendte tilbage til lejren for kortere eller længere tid.

Fangerne var i alle aldre fra 15 til 78 år. Næsten 90% af fangerne var byboere.

Som en truende sort sky hang Tysklands-transporterne over lejren i dens længste periode. Frygten herfor var et voldsomt nervepres for fangerne. Ingen kunne vide sig sikker - og alle blev efterhånden klar over, at deportation i mange tilfælde var det samme som en dødsdom.

Når en skingrende fløjte om natten eller ved 4-5 tiden om morgenen skar gennem barakkernes stilhed, bredte frygten sig til alle, og den efterfølgende kommando »Alle antreten!« blev efterfulgt i stor nervøsitet. Når derpå navneopråbet begyndte, stod alle med stive ansigter og hver nerve spændt i angstfyldt venten på, hvem der denne gang skulle afsted.

Fra Frøslevlejren blev deportationer gennemført som følger:

15. september 1944	197 fanger
25. september 1944	295 fanger
5. oktober 1944	200 fanger
20. oktober 1944	196 fanger
29. november 1944	113 fanger
21. december 1944	112 fanger
12. januar 1945	225 fanger
16. februar 1945	252 fanger
13. marts 1945	8 fanger

Hertil kom en række enkelttransporter. Ialt overførtes der 1612 fanger fra Frøslev til Tyskland.

Det var et risikabelt forehavende at forsøge flugt fra lejren. Ikke alene udsatte man sig for livsfare, men kammeraterne blev tillige udsat for represalier. Ialt lykkedes det 18 fanger at flygte fra lejren.

I lejren døde der ialt 6 fanger, men noget rigtigt billede af dødens høst giver dette tal dog ikke, idet der desuden blev overført 27 meget syge fanger til tyske eller danske sygehuse.

Med hensyn til tilbageførelse af deporterede fra Tyskland til Danmark gik det småt. Den 8. september 1944 ankom der ganske vist 5 fanger fra tugthuset i Bützow, og i december 1944 kom 200 politifolk fra Buchenwald, men den første egentlige tilbageførelse skete først i krigens sidste måneder, nemlig i tiden februar-april 1945. Således blev der i løbet af den 20.-21. april 1945 overført 4255 danskere og nordmænd til Danmark; de ca. 3000 førtes til Frøslevlejren, medens de øvrige gik videre nordpå. Om disse begivenheder fortæller en fange i Frøslevlejren: »Det var fuldstændig, som om disse mennesker blev givet tilbage til livet. Gensynsglæden var enorm, og selv om man, hvis det ikke var for skams skyld, kunne have stillet sig op og tudet, når man så, hvor misrøgtede mange af dem var, syntes man alligevel, at alt var dejligt, og troen på, at hele situationen snart ville få en for Danmark glædelig afslutning, var meget stærk.«

Den 4. maj 1945 om aftenen blev fangerne kommanderet i barakkerne kl. 20,00. Men selv efter denne tid var de illegale radioer i funktion, og kl. 20,37 lød gennem BBC's danske udsendelse fra London Johs. G. Sørensens stemme:

»Feltmarskal Montgomery har meddelt den allierede øverstkommanderende, at alle fjendtlige styrker i Holland, Nordvesttyskland og Danmark, herunder Helgoland og De frisiske Øer, har overgivet sig til den 21. armégruppe med virkning fra kl. 8,00 i morgen lørdag den 5. maj.«

Nyheden sivede straks ud mellem fangerne i de forskellige barakker - mange var imidlertid så vant til rygter, at de tog nyheden som en dårlig spøg. Efterhånden overbevistes dog selv de mest mismodige, og frihedsstemningen resulterede i sang og overstadigt humør.

Lørdag den 5. maj 1945 begyndte som alle andre dage. Fangerne blev som sædvanligt purret kl. 5,30, og ved morgenappellen lod vagtmandskabet fangerne vide, at der intet ville ske, før englænderne kom og overtog lejren.

Kl. 8,00 gik den danske lejrløder, kaptajn P. M. Digmann, og politimester Hans Brix til den tyske kommandant, Hauptsturmführer Schriewer. Herom fortæller kaptajn Digmann: »Jeg får aldrig nogensinde en oplevelse, der i dramatisk spænding vil svare til mit møde med lejrens kommandant den 5. maj om morgenen kl. 8,00, hvor jeg først stillede krav om tilbagetrækning af hans bevogtningmandskab fra den indre lejr samt løsladelsen af vore arresterede kammerater i enecellerne, senere om højttaleranlæg m. v. for at alle lejrens beboere kunne høre Hans Majestæt Kongens budskab, for så til sidst, da han pikeret over vort forslag gentagne gange omtalte vort »ultimatum«, da at gå i direkte aktion og meddele ham, at vi intet »ultimatum« havde stillet ham, men at der, såfremt han ikke imødekom vore ønsker, agtede at give et ultima-

tivt krav, gående ud på våbenedlæggelse, internering og overgivelse af lejren til os. Da jeg foreholdt ham, at jeg havde ca. 2400 mand bag mig og desuden langt den største del af hans mandskab ville følge min og ikke hans ordre, gav han efter. Slige 5 minutter oplever man ikke mere end én gang i sit liv.»

Allerede kl. 8,00 havde Den danske Forvaltning uden for lejren hejst et stort Dannebrog, der hilste det frie Danmark. Inde i lejren rejstes imidlertid også en flagstang. Allerede kl. 7,00 begyndte fangerne at grave hul hertil mellem sygebarakken og Tårnet. Tempoet var så iøjnefaldende, at tyskerne sendte bud for at høre, hvad der var i vejen. »Vi graver efter en kloakledning« lød svaret! En 16 m lang - illegalt indsmuglet - flagstang blev anbragt på pladsen kl. godt 11,00, og lidt før kl. 12,00 marcherede fangerne barakvis ud på pladsen og tog opstilling. Og forventningen var stor. Præcis kl. 12,00 rungede Rådhusklokkernes drønende middagsslag gennem højtalerne og Dannebrog gik til tops på den af fangerne rejste flagstang, medens de knap 3000 fanger andægtigt stod ret. Efter disse gribende minutter lød Hans Majestæt Kongens tale over pladsen. Statsministerens tale fulgte efter, og herpå afbrød man transmissionen. Den danske lejrløder afsluttede derefter med en gribende tale til fangerne, der nu ikke mere var fanger, men frie danske mænd og kvinder.

Herpå begyndte det store opbrud, og i de følgende timer rejste »fangerne« fra lejren over hals og hoved.

Frøslevlejrens saga var udspillet.

Faarhuslejren

De første dage i Faarhuslejren - som Frøslevlejren omgående blev omdøbt for at undgå uønskede misforståelser - må nærmest betegnes om kaotiske. Ca. 2000 mennesker løslodes og rejste afsted den 5. maj 1945. Tilbage i lejren forblev 4-500 tidligere fanger, der havde meldt sig til grænsebevogtningen, samt den tidligere tyske bevogtningsstyrke, beholdende sine våben.

De første ca. 40 »nye beboere« - nemlig de for stikkervirksomhed mistænkte tidligere Frøslevfanger - var samme dag taget i forvaring af de løsladte fanger. Allerede søndag den 6. maj 1945 afmarcherede den tyske bevogtningsstyrke, og lejrens første danske kommandant kunne trække vejret lettet. Lejren blev nu klargjort til at rumme de mennesker, hvis forhold under besættelsen måtte afstedkomme internering for senere politiafhøring og domsfældelse. Som internerings- og straffelejrer rummede Faarhuslejren op til 3200 personer, hvoraf knap 180 var kvinder.

Efterhånden som landssvigerne blev løsladt, svandt Faarhuslejrens indbyggerantal mere og mere ind; dens dage som straffelejrer var talte. Den 15. oktober 1949 forlod de sidste fanger lejren.

Padborglejren

Endnu inden de sidste straffefanger havde forladt lejren, rykkede et forkommando på en officer og 30 mand sammen med en arkitekt fra hærens bygningstjeneste ind. Forud herfor havde der fundet forskellige forhandlinger sted vedrørende lejrens anvendelse som belægningsetablisement for danske soldater. Krigsministeriet tilskrev således den 5. september 1949 hærens bygningsstjeneste: »Ved skrivelse . . . meddeltes det bygningsstjenesten, at folketingets finansudvalg har tiltrådt krigsministeriets overtagelse af Faarhuslejren, og samtidig stilledes der et beløb af 500.000 kr. til bygningsstjenestens rådighed for udførelse af sådanne istandsættelsesarbejder i lejren, som det måtte være absolut påkrævet at få udført for at skaffe rimelige indkvarteringsforhold ...«

Med hærens overtagelse af lejren skiftede denne atter navn, og den benævntes herefter Padborglejren.

Den 1. november 1949 rykkede den første danske militære enhed ind i lejren. Det var 4. bataillon fra Odense.

Padborglejren var nu blevet en lejr, der udelukkende anvendtes af det danske forsvar, og som sådan er dens status endnu idag.

H. Reinwald, Major.

Højtideligheden ved mindestenen

ALTID FREJDIG

Altid frejdig, når du går
veje, Gud tør kende,
selv om du til målet når
først ved verdens ende.

Aldrig ræd for mørkets magt!
Stjernerne vil lyse;
med et fadervor i pagt
skal du aldrig gyse.

Kæmp for alt, hvad du har kært;
dø, om så det gælder,
da er livet ej så svært,
døden ikke heller.

Chr. Richardt.

DANMARKS FRIHEDSSANG

En vinter lang og mørk og hård
på fem forbandede år
har knuget landet i sin favn
med kulde og sult og savn,
og der gik slid på skoven, skår på skår,
og der gik råddenskab i svage træer.
Gå til modstand, alle danske, alle mand som en,
og gør Danmark frit.

Med tvang og terror gik de år,
men nu går vinter mod vår.
Det samler sammen til en tøj,
hvor vinter og vold skal dø.
På trods af mord og brand og fængsel er
en folkevilje vokset og brudt frem:
Gå til modstand, alle danske, alle mand som en,
og gør Danmark frit.

En storm, en skyllende april,
en sidste niende april,
en storm, der renser landet ud
med opgørets skarpe lud.
Fej alle vissengrønne væk og lad
os se det friske grønne land igen.
Gå til modstand, alle danske, alle mand som en,
og gør Danmark frit.

Sven Møller Kristensen.

Program for onsdag den 5. maj 1965

- Kl. 9,00: Lejrens porte åbnes.
Jyske Trænregiments Trompeter- og Tambourkorps giver opvisning.
- Kl. 9,15: Frøslev-udstillingen (6) åbner.
Forsvarsudstillingen (10) åbner.
Alle tidligere fangebarakker vil være tilgængelige.
- Kl. 9,30-10,30: Koncert ved Hjemmeværnsorkesteret, Region IV.
- Kl. 11,00: Kransenedlæggelse ved mindestenen (8).
- Kl. 11,30: Kommandanten i Padborglejren modtager lejrens nye flagstang (7) af chefen for Sydjysk-Fynske Bygningsdistrikt.
- Kl. 11,45: Flaget nedhales på lejrens hidtidige flagstang.
- Kl. 12,00: Flaget hejses på lejrens nye flagstang ved generalmajor P. M. Digmann, således som det skete for 20 år siden.
Kong Christian X tale den 5. maj 1945.
Generalmajor P. M. Digmann taler.
- Kl. 12,30: Middagsspisning (11). (Gule ærter m/flæsk).
- Kl. 15,00: Møde i gymnastiksalen (2) for forhenværende Frøslevfanger.
- Kl. 15,10-16,00: Filmforevisning i lejrens biograf (14). Gratis adgang.
- Kl. 16,00-16,15: Jyske Trænregiments Trompeter- og Tambourkorps musicerer.
- Kl. 16,15-17,15: Koncert ved Hjemmeværnsorkesteret, Region IV.
- Kl. 19,00: Lejrens porte lukkes.

Tallene i parentes henviser til tallene på planen over lejren på modsatte side.

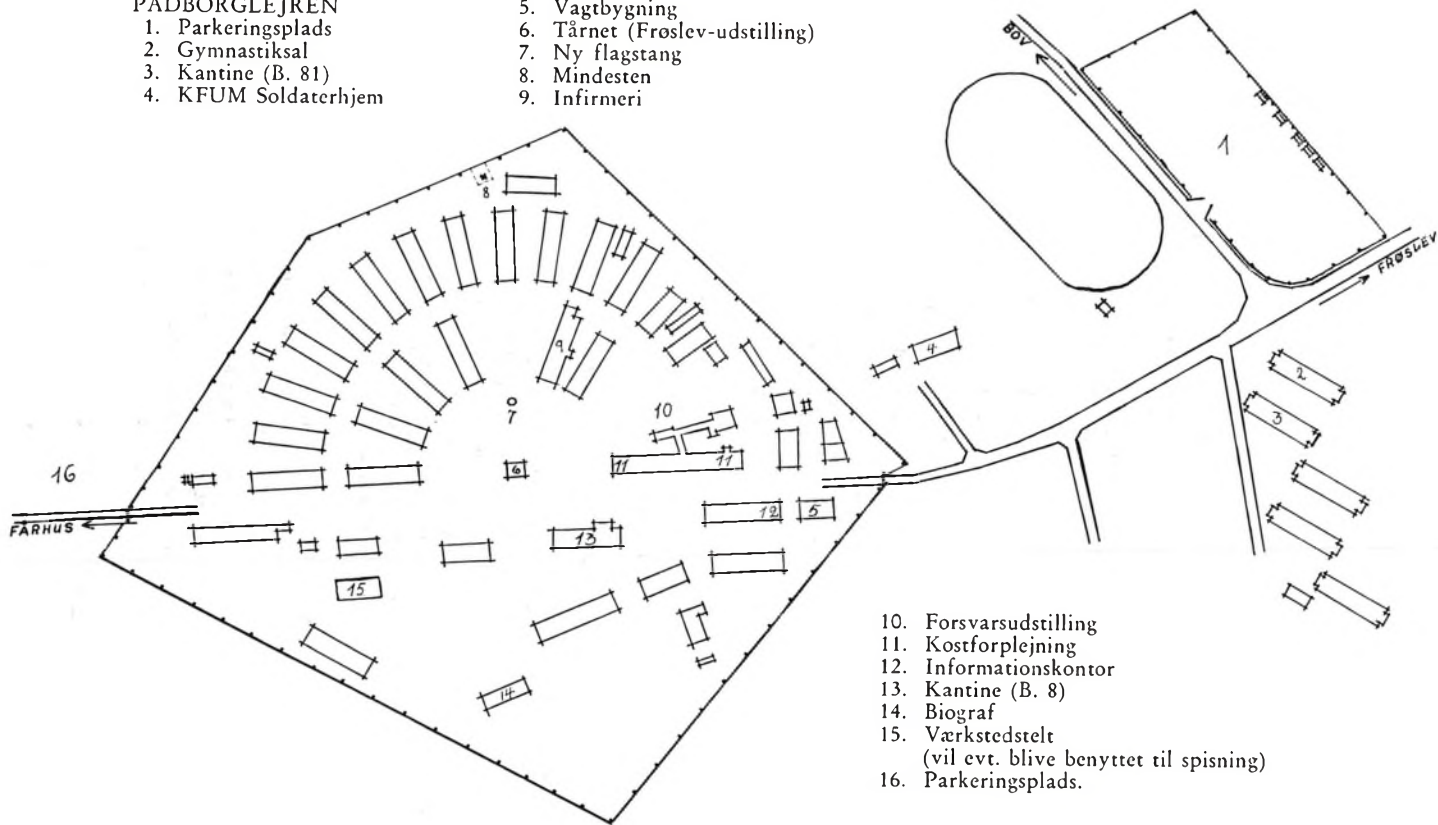
I kantinerne (3 og 13) kan der uden for spisetiden købes kaffe m. v., ligesom KFUM Soldaterhjem (4) modtager gæster.

Tilkørsel til lejren kan ske over Frøslev, Bov eller Faarhus, og der oprettes parkeringsplads såvel nord som syd for lejren (1 og 16). Militærpolitiet trafikregulerer.

PADBORGLEJREN

1. Parkeringsplads
2. Gymnastiksal
3. Kantine (B. 81)
4. KFUM Soldaterhjem

5. Vagtbygning
6. Tårnet (Froslev-udstilling)
7. Ny flagstang
8. Mindesten
9. Infirmeri

10. Forsvarsudstilling
11. Kostforplejning
12. Informationskontor
13. Kantine (B. 8)
14. Biograf
15. Værkstedstelt
(vil evt. blive benyttet til spising)
16. Parkeringsplads.

DET HAVER SÅ NYLIGEN REGNET

Det haver så nyligen regnet,
det har stormet og pisket i vor lund;
frø af ugræs er føjet over hegnet -
åg på nakke og lås for vor mund.
Årets løb har sin lov,
der blev lyst i vor skov -
ak, hvor kort, indtil alt er stormens rov!

Det har regnet - men regnen gav grøde,
det har stormet, men stormen gjorde stærk.
Som de tro'de, at skoven alt var øde,
så de vårkraftens spirende værk.
For de gamle, som faldt,
er der ny overalt,
de vil møde, hver gang der bliver kaldt.

Og de tro'de, at hjertebånd kan briste,
og de tro'de, at glemmes kan vor ret!
De skal vide, de aldrig ser de sidste,
de skal vide, at ingen bliver træt.
Thi som årene randt,
sås det: Båndene bandt,
kræfter fødtes for kræfterne, som svandt.

De kan spærre med farver og med pæle,
de kan lokke med løfter og med løn, -
fælles sprog giver vore tanker mæle,
fælles vilje gør kampdagen skøn.
Nye stridsmænd skal dér,
nye stridsmænd skal her
slutte kreds om den fane, vi har kær.

Ja - det haver så nyligen regnet,
og de træer de dryppe endnu;
mangen eg er for uvejret segnet,
men endda er vi frejdige i hu;
viger ej ud af spor,
for vi kender det ord:
Det har slet ingen hast for dem, som tror.

Johan Ottosen.

Ved mødet i gymnastiksalen kl. 15,00

DER ER ET YNDIGT LAND

Der er et yndigt land,
det står med brede bøge
nær salten østerstrand;
det bugter sig i bakke, dal,
det hedder gamle Danmark,
og det er Frejas sal.

Der sad i fordums tid
de harniskklædte kæmper,
udhvilede fra strid;
så drog de frem til fjenders mén
nu hvile deres bene
bag højens bautasten.

Det land endnu er skønt,
thi blå sig søen bælder,
og løvet står så grønt;
og ædle kvinder, skønne møer
og mænd og raske svende
bebo de danskes øer.

Og gamle Danmark skal bestå,
så længe bøgen spejler
sin top i bølgen blå!

Oebenschläger.

Jydske Trænregiments Trompeter- og Tambourkorps

Kl. 9,00-9,15:

fra lejrens Sydport til Nordport.
Musicering ved Tårnet.
Fanfare ved Forsvarsudstillingens åbning.
Program: Danske marcher samt Korsridderfanfare.

Kl. ca. 11,45: Der blæses »The Last Post« under flagets nedhaling på lejrens hidtidige flagstang.

Kl. 16,00-16,15: Musicering ved Tårnet.
Program: Engelske marcher.

Jydske Trænregiments Trompeter- og Tambourkorps blev oprettet i juli 1960, medens regimentet endnu havde størstedelen af sine enheder placeret i Padborglejren.

Korpset består af ca. 25 medlemmer; instrumenterne omfatter stortrommer og sidetrommer, pauker, es-horn, fløjter samt bækken.

Korpset maskot er en pony, der trækker paukerne på en kærre. Ponyen, der bærer navnet »*Bommerlund*«, er skænket Jyske Trænregiment af Fynske Livregiment.

Trompeter- og Tambourkorpset ledes af en tambourmajor.

Hjemmeværnsorkesteret, Region IV, Odense

PROGRAM:

- Kl. 9,30-10,30:
1. Instrumentalist March (Joseph Skornicka)
 2. Officer of the Day (R. B. Hall)
 3. Donkey Serenade (R. Friml og H. Stothart)
 4. Den Kgl. Danske Marines Honnørmarch (Kaj Nielsen)
 5. Bataille March (C. C. Møller)
 6. American Patrol (F. W. Meacham)
 7. Tango Militaire (Edm. Kötcher)
 8. El Capitan (John Phillip Sousa)
 9. The Round Tower (J. H. Hutching)
 10. Du danske Mand (Carl Nielsen)
 11. Gripen March (J. Gustafson).
- Kl. 16,15-17,15:
1. The Thunder March (John Phillip Sousa)
 2. Sons of the Brave (T. Bidgood)
 3. National Emblem (E. E. Bogley)
 4. En Søndag på Amager (J. L. Heiberg)
 5. When the saints go marching in (Peter Koren)
 6. Bataille March (C. C. Møller)
 7. Danske Dragoner
 8. Prins Jørgens March (Purcell)
 9. Kong Frederik d. 9. Honnørmarch (Kaj Nielsen)
 10. Flaget (G. Rygaard)
 11. The Round Tower (J. H. Hutching).

Orkestrets oprettelse:

Efter opløsning af et i mange år bestående hjemmeværnsorkester i Odense, blev det nuværende hjemmeværnsorkester oprettet i foråret 1959. Orkesteret er identisk med det siden 1927 i Odense købstad eksisterende politiorkester, som i 1959 samtidig påtog sig opgaven som hjemmeværnsorkester. Orkesterets enkelte medlemmer er alle aktive hjemmeværnsfolk, og de har tillige alle under besættelsen deltaget i modstandsarbejdet.

Orkesterets leder er hr. Ertner Hansen.

Forsvarsudstillingen

Åben kl. 0915—1800.
Beliggenhed: Se side 9.

Udstillingen »Dansk forsvar« fortæller i 7 sektioner om forsvaret i almindelighed:

1. sektion NATO's civile og militære organisation illustreret gennem fotomontager.
2. sektion Samarbejdet mellem værnene ligeledes illustreret gennem fotomontager. I standen indgår endvidere oplysning om antagelsesbetingelserne til den permanente FN-styrke.
3. sektion Hæren. Ved hjælp af modelsituationer fortælles om de enkelte våbenarter.
4. sektion Søværnet. Ved hjælp af arbejdende model vises en kystradarstations opgaver. Endvidere omtale af minestrygningen i danske farvande.
5. sektion Flyvevåbnets opgaver beskrives gennem modelsituationer.
6. sektion Hjemmeværnet. En beskrivelse af en del af hjemmeværnets opgaver er gennemført med fotomontager og evt. modelsituationer.
7. sektion Omtale af civilundervisningen for værnepligtigt personel og for stampersonellet.

Endvidere indgår der i udstillingen en oplysningsstand.

Vagtårnet ved lejrens sydlige port.

Udsnit af lejren set fra midtørtårnet i kapitulationsmorgenens regnvej 5. maj 1945.

Mindestuen

Som det har været bekendtgjort i dagspressen, og er nævnt forrest i dette program, opstod i 1963 tanken om en mindestue i Padborglejren omfattende Frøslevlejrens tid.

Personel fra kommandantskabet i lejren mødtes med det lokale museumsudvalg i december 1963 til drøftelse af sagen.

På dette møde enedes man om at rette henvendelse til en videre kreds i sognet samt til en række enkeltpersoner, tidligere fanger i lejren, spredt ud over landet.

Fra alle disse personer mødte tanken velvilje og forståelse.

14 af sognets beboere — 14-mandsudvalget — sendte en ansøgning til lejrens kommandant om at få et egnet lokale stillet til rådighed til formålet, idet man pegede på det ønskelige i at få lejrens hovedtårn frigjort.

Denne ansøgning blev overordentlig velvilligt behandlet af alle militære instanser, Vestre Landsdelskommando, Hærkommandoen og Forsvarsministeriet som oversendte sagen til Ministeriet for Kulturelle Anliggender, der lod Lokalmuseumstilsynet, Museet for Danmarks Modstandskamp og Nationalmuseet udtale sig om sagen. Også disse instanser gik positivt ind for tanken. Den eneste klausul, der løb på undervejs, var, at alle udgifter måtte være forsvaret uvedkommende.

Forsvarets Bygningstjeneste har udarbejdet overslag for udgifterne ved Tårnets tilbageføring til oprindelig skikkelse. 14-mandsudvalget har overfor forsvaret afgivet en kautionsgaranti for dette beløb.

Statsskovfoged A. Larsen-Bjerre har udkastet den tanke, at man ved lejrens eventuelle rømning og nedbrydning kan tilplante området efter det eksisterende barakmønster, således at Tårnet kan komme til at ligge i passende omgivelser.

Tilbage står nu:

- At få nedsat en komité til at arbejde videre med sagen.
- At fremskaffe det nødvendige beløb til sagens gennemførelse. Frivillige bidrag, store som små (mange bække små o. s. v.) kan indbetales på *GIRO 7060, FRØSLEVLEJREN, Padborglejren pr. FÅRHUS.*
- At få tilstrækkeligt materiale til en virkelig belysning af forholdene i Frøslevlejren.

Noget har vi allerede, noget har vi fået lovning på, men vi mangler DERES bidrag. Alt, hvad der har tilknytning til Frøslevlejren eller er udarbejdet under opholdet her, har interesse.

P. C. Gabriel
Major.

Eventuelt overskud ved salget af dette program går til »Mindestue-fonden«.

Programmets billedmateriale stammer fra Jørgen Mågård's bog: »Frøslevlejren«, udgivet af Hasselbalchs Forlag, der vederlagsfrit har stillet klicheerne til rådighed for dette skrift.

Fortegnelse over personer der er rettet henvendelser til om at indgå i præsidiet eller stå som støttemedlemmer.

<i>Peter Akselbo</i> Direktør	<i>C. Engholm</i> Oberst	<i>Asger Muchitsch</i> Tegner
<i>Aksel Andersen</i> Arbejdsmand	<i>P. T. Federspiel</i> Advokat	<i>C. Holger Crome Nielsen</i> Fmd. KZ-fanger Neuengamme
<i>Th. Antonsen</i> Ingeniør	<i>Grethe Gebecke</i> Oberstinde	<i>Esther Nielsen</i> Fru overlærer
<i>Jørgen H. P. Barfod</i> Fmd. Gestapo-Fangerne	<i>Anders Georg</i> Korrespondent	<i>E. Nygaard</i> Direktør Friedenskampens Veteraner
<i>Erik Beermann</i> Fmd. Dachauklubben	<i>Cuno Gjerstrup</i> Fængselsinspektør	<i>Aksel Petersen</i> Møllejer
<i>E. V. H. Brix</i> Politimester	<i>Johanne Hansen</i> Forstanderinde	<i>Vilhelm Ravnemose</i> Skrivent
<i>E. Bøving</i> Politimester	<i>Aa. Malling Jacobsen</i> Ritmester Grænsegendarmeriet	<i>S. Rishøjgaard</i> Viceforstander
<i>Kaj V. Dahl</i> Konsul	<i>Jørgen Jakobsen</i> Receptionschef	<i>K. O. M. Thestrup</i> Dommer
Kammeraternes Hjælpefond	<i>Kate Fleron Jakobsen</i> Forfatterinde	<i>Fritze Wedell</i> Baronesse
<i>Grethe Digmann</i> Generalinde	<i>Gorma Krogager</i> Pastorinde	<i>K. Wiese</i> Politimester
<i>P. M. Digmann</i> Generalmajor	<i>L. B. Lauritzen</i> Amtslæge	<i>J. Wollesen</i> Overlæge
<i>N. J. Enemark</i> Forsikringsinspektør	<i>Eli Magnussen</i> Forstander	

14-mandsudvalget

<i>A. Andresen</i> Speditør Sognerådsformand	<i>P. C. Gabriel</i> Major	<i>Jobs. Meyer</i> Sognefoged Smedemester
<i>C. G. Bartholdy</i> Oberst	<i>E. Jensen</i> Værkmester	<i>E. Svarts Nielsen</i> Premierløjtnant (S)
<i>A. Brejning</i> Vagtmester Fhv. sognerådsformand	<i>H. Lorenzen</i> Overlæge, dr. med.	<i>R. P. Sørensen</i> Overlærer
	<i>J. Mågård</i> Bibliotekar	<i>T. P. Sørensen</i> Fotograf
<i>A. Wortmann</i> Arbejdsmand	<i>H. C. Matthiesen</i> Gårdejer	<i>Jobs. Weber</i> Murermester

5-mandsudvalget

<i>P. C. Gabriel</i> Major	<i>E. Jensen</i> Værkmester	<i>H. Lorenzen</i> Overlæge, dr. med.
<i>J. Mågård</i> Bibliotekar	<i>H. C. Matthiesen</i> Gårdejer	